

گفت و گوی مستقیم

بررسے کاربرد فعل و ضمیر متکلم مفرد
توسط خداوند در قرآن

www.ketab.ir

دکتر احمد قماشچے

سرشناسه: قماشچی، احمد، ۱۳۴۲-
عنوان و نام پدیدآور: گفت و گوی مستقیم: بررسی کاربرد فعل و ضمیر متکلم مفرد توسط
خداوند در قرآن/ احمد قماشچی.
مشخصات نشر: تهران: انتشارات راه‌دان، ۱۴۰۰.
مشخصات ظاهری: ۱۰۴ ص.
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۶۷۵۷-۶۲-۹
وضوحیت فهرست نویسی: فیبا
پادداشت: کتابنامه: ۱۰۳-۱۰۴؛ همچنین به صورت زیرنویس.
عنوان دیگر: بررسی کاربرد فعل و ضمیر متکلم مفرد توسط خداوند در قرآن.
موضوع: قرآن -- خطاب‌ها
موضوع: Addressings --* Qur'an
موضوع: قرآن -- مسائل لغوی
موضوع: Qur'an -- Language, Style
موضوع: قرآن -- فعل
موضوع: Qur'an -- Verb
رده بندی کنگره: BP۱۰۴
رده بندی دیویی: ۲۹۷/۱۵۹
شماره کتابشناسی ملی: ۷۶۲۶۸۸۳

www.ketab.ir

گفت‌وگوی مستقیم

بررسی کاربرد فعل و ضمیر متکلم مفرد توسط خداوند در قرآن

دکتر احمد قماشچی

نوبت چاپ: اول- ۱۴۰۰

شمارگان: ۱۰۰ نسخه

بها ۳۰۰۰۰ تومان

شابک ۹۷۸-۶۰۰-۶۷۵۷-۶۲-۹

مرکز پخش: ۰۲۱-۸۸۹۳۳۴۰۴

فهرست مطالب

۷	مقدمه .....
۹	فصل اول: بررسی مخاطب و موضوع .....
۲۱	۱- بررسی آیات از نظر موضوع .....
۲۱	الف- محور توحید .....
۲۳	ب- محور نبوت .....
۲۴	ج- محور معاد .....
۲۵	د- محور مباحث اخلاقی، اجتماعی .....
۲۶	۲- بررسی آیات از نظر مخاطب .....
۲۶	الف- پیامبران .....
۳۰	ب- گفت و گو با پیروان جبهه حق .....
۳۳	ج- گفت و گو با پیروان جبهه باطل .....
۳۵	۳- بررسی تفاوت محتوایی آیات مکی و مدنی .....
۳۷	فصل دوم: بررسی دلایل کاربرد فعل و ضمیر متکلم مفرد برای خداوند .....
۴۹	۱- بررسی میزان کاربرد ضمائر و افعال متکلم مفرد .....
۴۹	الف- کاربرد آنا و یاه متصل .....
۶۵	ب- افعال ماضی و مضارع .....
۷۱	ج- افعال امر و نهی .....
	د- کاربرد اسم فاعل .....
۷۴	۲- تبیین دلایل کاربرد فعل و ضمیر متکلم مفرد توسط خداوند .....
۷۴	الف- اثبات یگانگی و معرفی صفات خود .....
۷۵	ب- تکریم و ابراز لطف به مخاطب .....

- د-تهدید و توبیخ ۷۶
- ه-بیان سنت های الهی ۷۸
- و-بیان افعال ویژه ۷۹
- ز-بیان موضوعات منسوب به خودش ۸۰
- ح-اوامر و نواهی ۸۱
- جدول آیات و ترجمه آن ۸۳
- منابع و مأخذ ۱۰۲

www.ketab.ir

مطالعه و تحقیقات موضوعی در قرآن، بدلیل نیاز مبرمی که در زمینه فهم قرآن به آن احساس می شود، از ارزش و اهمیت فوق العاده ای برخوردار است.^۱ یکی از موضوعاتی که همواره ذهن قرآن پژوهان را بخود مشغول داشته و تاکنون پاسخی شایسته نیافته، میزان موارد استفاده خداوند متعال از کلام به صورت متکلم وحده و مخاطبان وی و موضوعات مورد گفت و گو بوده است.

اینکه خداوند متعال چندبار، خطاب به چه کسانی و برای بیان چه موضوعی و به چه دلیلی از روش کلامی مستقیم (بصورت متکلم مفرد) استفاده کرده است، مسأله ای است که با شناسایی، شمارش و دسته بندی و توصیف آیات مورد نظر بدنبال یافتن پاسخی برای آن بوده ایم.

برای دست یابی به پاسخ این مسأله، در جزء خوانی قرآن که در دوره های زمانی متفاوتی روی می داد، آیاتی از قرآن که بصورت متکلم وحده توسط خداوند متعال صادر شده بود، شناسایی و به ترتیب شماره سوره ها مرتب شد. با تفکیک آیات به مکی و مدنی و مشخص نمودن مخاطبان و موضوع آیات، راه برای دسته بندی، توصیف، مقایسه و بیان تفاوت های آیات مکی و مدنی از نظر آمار، تعداد و تنوع مخاطبان و موضوع هموار شد. در این روش، پس از شناسایی، دسته بندی و توصیف آیات به تحلیل محتوای آنها از حیث مخاطب و موضوع پرداخته شده است.

در مطالعه حاضر، برخلاف مطالعات مشابه، تمام آیات قرآن مطالعه شده و با مراجعه به

ترجمه های معتبر، ۱۸۲ آیه که فعل و ضمیر متکلم مفرد توسط خداوند متعال در آنها بکار رفته، استخراج و با دقت در ترجمه و معانی آیات، مخاطب و موضوعی که با وی در میان گذاشته شده بر اساس محل نزول آیات معین گردید.

راز تفاوت اساسی مضمون سوره های مکی و مدنی قرآن کریم، اختلاف فضای نزول آن است. بر این اساس مخاطبان سوره های مکی نوعاً مشرکان هستند و محور اساسی محتوای این سوره ها تبیین اصول سه گانه دین و دعوت به پذیرش آن ها و نفی شرک و ابطال عبادت بت هاست. ولی مخاطبان سوره های مدنی نوعاً مومنان یا اهل کتاب یا منافق ها می باشند؛ از این رو سخن از جهاد، مناظره با یهود و نصاری و کارشکنی علنی منافقان، تنها در سوره های مدنی مطرح است و سوره های مزبور گذشته از اشمال بر اصول اعتقادی، فروع فقهی و قوانین قضایی و حکومتی را دربر دارد.^۱

در فصل اول کتاب به بررسی مخاطبان خداوند متعال در آیاتی که به صورت متکلم مفرد گفت وگو نموده است، پرداخته و نیز موضوعاتی که خداوند با آنان مطرح کرده، استخراج شده است.

در فصل دوم، با بررسی میدانی و توصیفی میزان ضمائر و افعالی که توسط خداوند متعال به صورت مفرد متکلم به کار رفته است، دلائل استفاده از آنها تبیین شده است.

احمد قماشچی

از دیهشت ۱۳۹۹

رمضان المبارک ۱۴۴۱